

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра філософії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАСВА

вересня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

Рівень вищої освіти: *Перший (бакалаврський)*

Галузь знань: *10 Природничі науки*

Спеціальність: *103 Науки про Землю*

Освітньо-професійна програма *«Морська геологія, гідрогеологія та інженерна геологія»*

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія». Одеса : ОНУ, 2022. 16 с.

Розробники : Карпенко М. В., к. філос. н., доцент кафедри філософії ОНУ імені І. І. Мечникова.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол № 1 від “31” 08 2022 р.

Завідувач кафедри _____ (Інна ГОЛУБОВИЧ)

Програма узгоджена з гарантами освітньо-професійних програм:

ОПП Морська геологія, гідрогеологія та інженерна геологія

_____ (Наталя ФЕДОРОНЧУК)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету історії та філософії

Протокол № 1 від “06” 09 2022 р.

Голова НМК _____ (Галина ЛЕВЧЕНКО)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

філософії

Протокол № 1 від. “28” 08 2023 р.

Завідувач кафедри _____ (Інна Голубовиц)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № _____ від. “ _____ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість кредитів – 3 Загальна кількість годин – 90 Змістових модулів – 2	Галузь знань: 10 Природничі науки Спеціальність 103 «Науки про Землю» Рівень вищої освіти: <i>Перший (бакалаврський)</i>	Обов'язкова	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	-
		<i>Семестр</i>	
		3-й	-
		<i>Лекції</i>	
		20 год.	-
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		10 год.	-
		<i>Лабораторні</i>	
		0 год.	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	-
		Форма підсумкового контролю: іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: розширення світогляду здобувачів вищої освіти у сфері духовної культури, розкриття світоглядної природи філософського знання, визначення місця і значущості філософського знання в контексті духовного буття людини.

Завдання: сформувати у здобувачів вищої освіти навички філософського мислення; сприяти освоєнню основних теоретичних положень філософії; системному розумінню змісту основних розділів філософії.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких компетентностей;

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності предметної області наук про Землю або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та антропогенних об'єктів та процесів із використанням комплексу міждисциплінарних даних та за умовами недостатності інформації.

а) загальних (ЗК):

ЗК01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

ЗК12. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Програмні результати навчання:

ПР01. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук про Землю;

ПР06. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад Землі як планетарної системи та її геосфер;

ПР12. Знати і застосовувати теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю відповідно до спеціалізації.

Здобувач освіти повинен знати:

- специфіку предмету філософії;
- особливості філософії як світогляду;
- основні етапи розвитку світової філософії; головні напрямки і школи в історії філософії; вчення видатних філософів;
- зміст філософських категорій;
- форми та методи пізнання; форми знання;

- філософський підхід до проблеми людини, суспільства, історії.
Здобувач освіти повинен **вміти**:
- розрізняти філософське і наукове пізнання; визначати специфіку філософії як світогляду;
- розкривати особливості історичних етапів розвитку всесвітньої філософії;
- користуватися філософськими категоріями;
- визначати особисту світоглядну позицію.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Світоглядна природа філософії. Основні етапи розвитку світової філософії.

Тема 1. Предмет філософії, склад проблем й основні розділи. Філософія як знання про світ в цілому. Філософія як перша форма теоретичного знання. Чим відрізняється предмет філософії від предмету наукового пізнання? Склад філософських проблем. Основні розділи філософії. Концепції виникнення філософії.

Тема 2. Світогляд, його базові елементи, структура, типологія. Поняття світу в цілому, особливості його пізнання. Світ в цілому як сфера буття. Загальна характеристика історичних типів світогляду.

Тема 3. Антична філософія. Періодизація античної філософії. Досократики. Класична доба: Сократ, Платон, Аристотель. Елліністична і релігійна доба.

Тема 4. Філософія Середньовіччя і доби Відродження. Періодизація середньовічної філософії. Проблема віри й знання, дискусія про природу універсалій. Релігійна філософія Фоми Аквінського. Загальна характеристика філософії Відродження. Містичний пантеїзм М. Кузанського і натуралістичний пантеїзм Д. Бруно.

Тема 5. Філософія Нового часу. Емпіричний і раціоналістичний напрямки у філософії Нового часу. Ідея експериментального обґрунтування Ф. Беконом емпіричного методу пізнання природи. Сенсуалізм Д. Локка. Соліпсизм Д. Берклі. Агностицизм Д. Юма. Раціоналістичний метод Р. Декарта. Раціоналізм Б. Спінози і Г. Лейбніца.

Тема 6. Німецька класична філософія. Теорія пізнання І. Канта. Етичне вчення І. Канта. Абсолютний ідеалізм Г. Гегеля.

Змістовий модуль II. Онтологія. Теорія пізнання. Філософський підхід до проблеми людини, суспільства, історії.

Тема 7. Онтологія: вчення про буття. Поняття буття в історії філософії. Поняття буття і специфіка його визначення. Категоріальне визначення поняття буття. Бінарна природа філософських категорій. Система категорій в історії філософії.

Тема 8. Пізнавальне відношення до дійсності. Поняття суб'єкту і об'єкту пізнання. Види суб'єктно-об'єктного відношення. Емпіричні і теоретичні форми пізнання. Форми наукового знання: теорія й гіпотеза.

Методи наукового пізнання. Поняття істини: онтологічний і гносеологічний підходи до визначення поняття істини. Класичні та неklasичні концепції істини.

Тема 9. Філософія людини. Науковий і філософський підходи до проблеми людини. Людина як філософська проблема. Духовна сутність людини. Ідея філософської антропології. Вчення про людину М. Шелера, А. Гелена.

Тема 10. Суспільство як духовно-матеріальна цілісність. Історичні форми суспільства та форми соціальної організації. Структура суспільства. Теорія соціальної стратифікації та соціальної мобільності. Концепції суспільства.

Тема 11. Теорії історичного процесу. Формаційний поділ історії. Культурологічна концепція історії О. Шпенглера. Цивілізаційна концепція історії А. Тойнбі.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	Очна форма				
	Усього	у тому числі			
л		п/с	лаб	сп	
Змістовий модуль I. Світоглядна природа філософії. Основні етапи розвитку світової філософії.					
Тема 1. Предмет філософії, склад проблем й основні розділи. Предмет філософії. Проблема виникнення філософії. Специфіка філософського пізнання дійсності: порівняльний аналіз філософського та наукового знання.	8	2	2	-	4
Тема 2. Світогляд, його базові елементи, структура, типологія. Базові елементи світогляду і його структура. Поняття світу в цілому, особливості його пізнання. Загальна характеристика історичних типів світогляду.	8	2	2	-	4
Тема 3. Антична філософія. Періодизація античної філософії. Досократики. Класична доба: Сократ, Платон, Аристотель.	10	2	2	-	6

Тема 4. Філософія Середньовіччя і доби Відродження. Періодизація середньовічної філософії. Проблема віри й знання, дискусія про природу універсалій. Містичний пантеїзм М. Кузанського і натуралістичний пантеїзм Д. Бруно.	6	-	-	-	6
Тема 5. Філософія Нового часу. Емпіричний і раціоналістичний напрямки у філософії Нового часу. Ідея експериментального обґрунтування Ф. Беконом емпіричного методу пізнання природи. Сенсуалізм Д. Локка. Раціоналістичний метод Р. Декарта. Раціоналізм Б. Спінози і Г. Лейбніца.	8	2	-	-	6
Тема 6. Німецька класична філософія. Теорія пізнання І. Канта. Етичне вчення І. Канта. Абсолютний ідеалізм Г. Гегеля.	8	2	-	-	6
Разом за змістовим модулем I	48	10*	6	-	32
Змістовий модуль II. Онтологія. Теорія пізнання. Філософський підхід до проблеми людини, суспільства, історії.					
Тема 7. Онтологія: вчення про буття. Поняття буття в історії філософії. Поняття буття і специфіка його визначення. Категоріальне визначення поняття буття. Бінарна природа філософських категорій. Система категорій в історії філософії.	10	2	2	-	6
Тема 8. Пізнавальне відношення до дійсності. Поняття суб'єкту і об'єкту пізнання. Види суб'єктно-об'єктного відношення. Емпіричні і теоретичні форми пізнання. Форми наукового знання: теорія й гіпотеза. Методи наукового пізнання. Поняття істини: онтологічний і гносеологічний підходи до визначення поняття істини.	10	2	2	-	6
Тема 9. Філософія людини. Науковий і філософський підходи до проблеми людини. Людина як філософська проблема. Духовна сутність людини.	8	2	-	-	6
Тема 10. Суспільство як духовно-матеріальна цілісність. Історичні форми суспільства та форми соціальної організації. Структура суспільства. Теорія соціальної стратифікації та соціальної мобільності.	8	2	-	-	6
Тема 11. Теорії історичного процесу. Культурологічна концепція історії О. Шпенглера. Цивілізаційна концепція історії А. Тойнбі.	6	2	-	-	4
Разом за змістовим модулем II	42	10	4	-	28
Усього годин	90	20	10	-	60

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет філософії, склад проблем й основні розділи. Предмет філософії. Склад філософських проблем. Концепції виникнення філософії. Порівняльний аналіз філософського і наукового знання.	2
2	Тема 2. Світогляд, його базові елементи, структура, типологія. Поняття світу в цілому, особливості його пізнання. Базові елементи структури світогляду. Визначення поняття світогляду. Загальна характеристика історичних типів світогляду.	2
3	Тема 3. Антична філософія. Періодизація античної філософії. Досократики. Класична доба: Сократ, Платон, Аристотель. Студенти опрацьовують діалог Платона «Федр».	2
4	Тема 7. Онтологія: вчення про буття. Поняття буття в історії філософії. Поняття буття і специфіка його визначення. Категоріальне визначення поняття буття. Бінарна природа філософських категорій. Система категорій в історії філософії.	2
5	Тема 8. Пізнавальне відношення до дійсності. Поняття суб'єкту і об'єкту пізнання. Види суб'єктно-об'єктного відношення. Емпіричні і теоретичні форми пізнання. Форми наукового знання: теорія й гіпотеза. Методи наукового пізнання. Поняття істини: онтологічний і гносеологічний підходи до визначення поняття істини.	2
	Разом	10

6. Теми практичних занять (не передбачено)

7. Теми лабораторних занять (не передбачено)

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет філософії, склад проблем й основні розділи. Умоспоглядальний характер філософського пізнання. Філософська і наукова картина світу. Навести приклади філософських і наукових проблем, показати їх відмінність.	4
2	Тема 2. Світогляд, його базові елементи, структура, типологія. Світ в цілому як сфера буття. Світоглядна і наукова картина світу. Підготувати порівняльну характеристику історичних типів світогляду.	4
3	Тема 3. Антична філософія. Елліністична і релігійна доба. Прочитати діалог Платона «Бенкет».	6
4	Тема 4. Філософія Середньовіччя і доби Відродження. Періодизація середньовічної філософії. Проблема віри й знання, дискусія про природу універсалій. Містичний пантеїзм М. Кузанського і натуралістичний пантеїзм	6

	Д. Бруно. Підготувати реферат на тему «Філософія Середньовіччя. Боротьба між реалістами і номіналістами».	
5	Тема 5. Філософія Нового часу. Емпіричний і раціоналістичний напрямки у філософії Нового часу. Соліпсизм Д. Берклі. Агностицизм Д. Юма. Прочитати твір Дж. Локка «Досвід про людське розуміння» (розділ II першої книги, розділ I, II, VI, VII, XII другої книги).	6
6	Тема 6. Німецька класична філософія. «Критика чистого розуму» І. Канта. «Критика практичного розуму» І. Канта. Філософія історії Г. Гегеля. Підготувати мінісловник з основними поняттями філософії І. Канта.	6
7	Тема 7. Онтологія: вчення про буття. Буття і суще. Проблема визначення поняття буття. Поняття матерії та його визначення в історії філософії. Підготувати мінісловник з філософськими категоріями.	6
8	Тема 8. Пізнавальне відношення до дійсності. Методи наукового пізнання. Емпіричні методи, теоретичні методи, методи, що використовуються на рівні емпіричного та теоретичного пізнання. Концепції істини: класичні та некласичні. Навести приклади наукових теорій і гіпотез. Підготувати повідомлення про класичні і некласичні концепції істини.	6
9	Тема 9. Філософія людини. Ідея філософської антропології. Вчення про людину М. Шелера, А. Гелена. Ознайомитися з твором М. Шелера «Положення людини в космосі».	6
10	Тема 10. Суспільство як духовно-матеріальна цілісність. Науковий і філософський підходи до вивчення суспільства. Концепції суспільства. Економічні чинники виникнення держави. Основні функції держави. Держава та громадянське суспільство. Підготувати доповідь на тему «Концепції суспільства»	6
11	Тема 11. Теорії історичного процесу. Формаційний поділ історії.	4
	Разом	60

9. Методи навчання

Комплекс методів, які застосовуються під час вивчення курсу:

словесні (лекція, пояснення, дискусія, постановка й обговорення проблемних питань);

наочні (ілюстрації, спостереження за вербальними і невербальними особливостями поведінки в міжособистісному та масовому спілкуванні, презентація результатів дослідження);

практичні (тренувальні вправи, практичні роботи, ділові ігри, виконання творчих і самостійних завдань, робота в науковій бібліотеці, мережі Інтернет).

9. Форми контролю і методи оцінювання

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з дисципліни «Філософія» використовують такі методи оцінювання знань та умінь:

- поточний та періодичний контроль: усне опитування, контрольна робота, контрольне опитування, тестові завдання;
- підсумковий контроль: іспит.

Критерії оцінювання результатів навчання:

1. Під час усних відповідей:
 - повнота розкриття питання;
 - логіка викладення, культура мовлення;
 - упевненість, аргументованість та емоційність;
 - використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, методичних вказівок, інформаційних ресурсів тощо);
 - аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.
2. Під час виконання письмових завдань:
 - мовна грамотність;
 - повнота розкриття питання;
 - цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки; акуратність оформлення документа та письмової роботи;
 - підготовка матеріалу (презентації, словника, практичного завдання, документа) за допомогою технічних засобів;
 - своєчасність виконання практичних, самостійних та контрольних робіт.

Оцінка за національною шкалою	100 бальна шкала	Критерії оцінювання результатів виконання завдань	
		Теоретична підготовка	Практична підготовка
		Здобувач освіти	
Відмінно	90-100	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; рецензує відповіді інших здобувачів, самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед	може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує всі завдання, передбачені навчальною програмою; вільно використовує набуті теоретичні знання при

		ним завдань, вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань	аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання завдань при самостійній роботі та роботи під час практичних занять (виконання вправ)
Добре	75-89	достатньо повно володіє теоретичним навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює та систематизує отриману інформацію, але допускає несуттєві неточності	за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання, орієнтується у теорії латинської мови та може успішно використовувати її для виконання вправ.
Задовільно	60-74	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків та формулювання висновків	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання, потребує контролю при виконанні завдань.
Незадовільно з можливістю повторного складання	35-59	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно; безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	планує та виконує частину завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички, здебільшого не здатний до самостійного виконання завдання.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0-34	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для поточного та підсумкового контролю

12.

1. Предмет філософії. Умоспоглядальний характер філософського пізнання.
2. Склад філософських проблем та основні розділи філософії.
3. Міфогенна концепція виникнення філософії.
4. Гносеогенна концепція виникнення філософії.
5. Філософська і наукова картини світу.
6. Світогляд, його базові елементи і структура.
7. Міфологічний світогляд.
8. Релігійний світогляд.
9. Філософський світогляд.
10. Антична натурфілософія: мілетська школа.
11. Антична натурфілософія: піфагорійська школа.
12. Антична натурфілософія: елейська школа.
13. Філософія Геракліта.
14. Атомістичне вчення Демокріта.
15. Філософія Платона: вчення про ідеї і космологія.
16. Філософія Платона: вчення про душу і державу.
17. Філософія Аристотеля: онтологія.
18. Філософія Аристотеля: етика і вчення про державу.
19. Філософія Середньовіччя: боротьба між реалістами і номіналістами.
20. Філософія доби Відродження: містичний пантеїзм М. Кузанського.
21. Філософія доби Відродження: натуралістичний пантеїзм Дж. Бруно.
22. Філософія Нового часу: обґрунтування Ф. Беконом емпіричного методу пізнання.
23. Філософія Нового часу: обґрунтування Р. Декартом раціоналістичного методу пізнання.
24. Філософія Нового часу: дуалізм Р. Декарта. Психофізична проблема.
25. Філософія Нового часу: теорія пізнання і онтологія Б. Спінози.
26. Філософія Нового часу: монадологія Г. В. Лейбніца.
27. Філософія Нового часу: емпіризм Дж. Локка.
28. Німецька класична філософія: теорія пізнання І. Канта.
29. Німецька класична філософія: етичне вчення І. Канта.
30. Німецька класична філософія: система абсолютного ідеалізму Г. В. Ф. Гегеля.
31. Поняття буття і особливості його визначення.
32. Природа філософських категорій. Сутність та існування.
33. Поняття субстанції та акциденції.
34. Поняття загального, особливого, одиничного.
35. Необхідність і випадковість.
36. Причина і наслідок. Детермінізм та індетермінізм.
37. Поняття матерії і його визначення в історії філософії.

38. Поняття суб'єкту і об'єкту. Види суб'єктно-об'єктного відношення.
39. Чуттєві форми пізнання.
40. Раціональні форми пізнання.
41. Форми наукового знання: наукова теорія і гіпотеза.
42. Емпіричні методи наукового пізнання.
43. Теоретичні методи наукового пізнання.
44. Наукові методи пізнання: абстрагування, аналіз та синтез, дедукція та індукція, моделювання, метод історичного і логічного.
45. Онтологічний підхід до визначення істини.
46. Гносеологічний підхід до визначення істини.
47. Класичні концепції істини.
48. Некласичні теорії істини.
49. Проблема людини: науковий і філософський підходи до її вирішення.
50. Поняття «людина», «індивід», «особистість».
51. Суспільство як предмет філософського пізнання.
52. Історичні спільності людей.
53. Структура суспільства: демографічна і поселенська.
54. Класова структура суспільства.
55. Теорія соціальної стратифікації і соціальної мобільності.
56. Поняття форми соціальної організації. Її основні функції.
57. Історичні форми соціальної організації: рід, плем'я, держава.
58. Поняття культури і цивілізації.
59. Культурологічна концепція історії О. Шпенглера.
60. Цивілізаційна концепція історії А. Тойнбі.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Форма підсумкового контролю успішності навчання - іспит.

Рівень знань студента з кожного модуля оцінюється за 100 – бальною шкалою. Наведена таблиця визначає питому вагу оцінки з кожного модуля у загальній оцінці по дисципліні.

Доля (частка) оцінки за модуль (%) у підсумковій оцінці знань з дисципліни	Поточний та періодичний контроль		Підсумковий контроль (іспит)	Сума балів
	ЗМ 1. Кр 1	ЗМ 2. Кр 2		
	30	30	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
-------------------	-------------	-------------------------------

види навчальної діяльності		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C	задовільно	
70-74	D		
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Допоміжний роздатковий матеріал
2. Плани семінарських занять.
3. Мультимедійні презентації.
4. Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія».
5. Силабус курсу.

14. Рекомендована література

Основна

1. Баумейстер А. О. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни філософії : наук. посіб. Київ : Ін-т обдар. дитини НАПН України, 2017. 238 с.
2. Бичко І. В. Філософія: підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 648 с.
3. Губерський Л. В. Філософія. Харків : Фоліо, 2017. 621 с.
4. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія: підручник. Харків : Право, 2013. 432 с.
5. Козьмук Я. Р., Задубрівська О. М. Філософія: навч. посіб. Чернівці : Рута, 2012. 139 с.
6. Кулик О. В. Філософія : навч. посіб. для вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. Дніпропетровськ : Монолит, 2013. 692 с.
7. Лузан А. О. Вступ до філософії : навч. посіб. для вищих навчальних закладів III - IV рівнів акредитації. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 136 с.
8. Починок Б. В. , Починок І. Б. Вступ до філософії гуманітарних наук : навч. посіб. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2013. 364 с.
9. Стружевський В. Онтологія. Київ : Дух і літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2014. 312 с.
10. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія / пер. з нім. Вахтанга Кебуладзе. Київ : Дух і Літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. 544 с.

Додаткова

1. Аврахов І. О. Філософія. Розділ 2 : Онтологія і гносеологія : навч. пос. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2015. 66 с.
2. Адо П'єр. Що таке антична філософія? Київ : Новий Акрополь, 2014. 428 с.
3. Вовк В. М., Петрова Г. М., Черней В. В. Історія філософії : опорний конспект. Київ : Атіка, 2012. 275 с.
4. Дахній А. Й. Нариси історії західної філософії XIX - XX ст. : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 486 с.
5. Декарт Р. «Міркування про метод». URL : <https://dspace.wunu.edu.ua>
6. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей: в 2 т. / пер. з фр. Київ: Дух і літера, 2011. Т. 2. 488 с
7. Киричок О. Б. Філософія : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Полтава : РВВ ПДАА, 2010. 381 с.
8. Лакс М. Метафізика : сучасний вступний курс. Київ : Дух і літера, 2016. 584 с.
9. Локк Д. Досвід про людське розуміння. URL : <https://www.knigago.com>
10. Платон «Федр». URL : <https://coollib.com> > 500611-platon...
11. Платон «Бенкет». URL : <https://coollib.net>
12. Рьод В. Шлях філософії : XIX - XX століття. Київ : Дух і Літера, 2010. 368 с.
13. Секундант С. Г. Історія понять як предмет історико-філософського і міждисциплінарного дослідження. *Історія філософії як історія понять. Збірка наукових статей*. Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2019. С. 1-22.
14. Синиця А. С. Філософія : навч.-метод. посіб. Львів : ЛДУФК, 2013. 303 с.
15. Сосна В. П. Філософія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Хмельницький : ХНУ, 2011. 395 с.
16. Соціальна філософія : монографія / В. І. Воловик, М. А. Лепський, Т. І. Бутченко, О. В. Краснокутський. Запоріжжя : Просвіта, 2011. 376 с.
17. Філософія : навчально-методичний посібник / за ред. В. Троянського. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. 135 с.
18. Філософія : терміни і поняття : навчальний енциклопедичний словник / під ред. В. Л. Петрушенка. Львів : «Новий Світ - 2000», 2020. 506 с.
19. Філософія : хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. посіб. / за заг. ред. Л. В. Губерського. Київ : Знання, 2009. 624 с.
20. Шелер М. «Положення людини в космосі» URL : <https://chtyvo.org.ua>

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Електр. бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського фак. Київського національного університету імені Тараса Шевченка : <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/index.html>
2. Найвидатніші філософи світу та України : <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html>
3. Офіційний сайт НБ ОНУ імені І. І. Мечникова. Постійна адреса: <http://library.onu.edu.ua>

4. Офіційний сайт Одеської національної наукової бібліотеки. Постійна адреса : <http://odnb.odessa.ua/>
5. Офіційний сайт Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України : <http://www.filosof.com.ua/>
6. Філософська енциклопедія Станфордського університету. (Англійською мовою) : <http://plato.stanford.edu/>
7. Філософська Інтернет-енциклопедія. (Англійською мовою) : <http://www.utm.edu/research/iep/>
8. Центр практичної філософії : <http://www.uct.kiev.ua/~sofi/>